

BODARNA

— något om bygemenskap förr och nu

I "Gruddbo"-boken har John Granlund bl.a. en uppsats om "Gruddbo by", där han också behandlar andra byar. Om Bodarna skriver han följande:

"Bodarnas by kallades åren 1637-1641 "Rannmyrgatu" efter vägen, längs vilken bebyggelsen huvudsakligen låg. Detta namn träffas i kvarntullslängderna samt i tiondelängderna redan år 1636. De tolv till sexton hushållen återfinns åren närmast före och efter denna tid under Häradsarvet. Här möter tydligen ett första försök att på administrativ väg skapa en ny by. Bosättningen kunna vi icke direkt följa. Namnet slog ej heller igenom. I stället föredrog man en längre tid från och med 1650-talet att klyva Häradsarvet i Norra och Södra Häradsarvet och räkna in gårdshushållen i nuvarande Bodarna under Häradsarvets södra del. Detta är genomgående när det gäller redovisning av kronotonde. Mantalslängden upptar under denna tid hushållen i Södra Häradsarvet under rubriken Häradsarvet. Från och med år 1729 redovisas under namnet Bodarna åtta hushåll i mantalslängden samt sex av dem i kronotonde-längden. Först år 1741 är Bodarna den enhet, från vilken vi kunna följa de nuvarande gårdarnas framväxt. Av intresse är att redan under tidigt 1700-tal — för första gången år 1709 — ett försök göres att samla alla gårdshushållen vid Rannmyrgatan under ännu ett annat namn, nämligen Söderarvet, åsyftande Häradsarvets södra del. Detta namn nämndes icke i längderna efter år 1728 och slår icke heller igenom. Den konstlade namnbildningen kanske i sin tur emellertid kan lämna belysning åt en del andra namn på -arv, t.ex. Nesarvet, som inom Bengtsarvet är namn på en åker. Bodarnas äldsta del, som redovisas som fast bebyggelse, är "Smoiensboda" eller som det ofta skrives med varierande stavning Småjönsboda. Det skrives under 1500-talet Småängzbodha, Småransboda och Smårenseboda. Namnet lever nu icke längre i traditionen, men genom en jämförelse med längderna först från Söderarvet och vidare från Härads-

arvets södra del kunna vi sluta oss till att Småsjösboda blev den sydligaste klasen i Bodarna. Det är denna sydliga klase som vid 1672 års rev tas upp som Bodarna. Då finnas här sex skattskyldiga, av vilka tre äro mycket förmögna på jord, medan de andra näppeligen ha jord som motsvarar en besuttenhet. År 1650 upptas tillfälligtvis Småsjösboda i krontiondelängden med fem hushåll, av vilka de tre större dock samtidigt återfinnas i mantalslängden för Häradsarvet. Den lilla gårdsgruppen i Södra Bodarna bildar alltså sedan 1500-talets förra hälft kärnan i nuvarande Bodarne by och dit få vi sannolikt lokalisera det Boda (-um) som nämnes i 1539 års boendelängd (jfr Anders Pers, Gamla papper angående Mora socken, personnamnen i bondelagslängden 1539 med de elva år senare i "Aarlighe rentan" under Smoiensboda nämnda). Det är alltså intet som talar emot att fast bosättning i södra Bodarna kan gå tillbaka till medeltiden".

Intressant att veta kan vara att gränsen mellan Bodarna och Häradsarvet ursprungligen gick norr om Solrisvägen, men att den på 1840-talet flyttades till nuvarande läge. Varför så skedde har ej gått att få klarhet i, men en teori skulle kunna vara att kyrkan s.a.s skulle ligga mitt i byn och att bygränsen därför fick lov att justeras på bekostnad av Bodarna.

Bodarna, fränsett norra delen, ligger på en svag moränås mellan tidigare sankmark på båda sidor — Rannmyran i öster och Kulånisänget i väster. Det är förvånande, att Bodarna med tanke på detta läge har ansetts som en rik by. Från vilken tidpunkt uttrycket "det rika Bodarna" härstammar är svårt att säga, men många minns kanske, att prosten Daniels alltid brukade inleda husförhören med; "Ja, nu har turen kommit till det rika Bodarna".

Man skulle möjligen kunna tro att den stora förändring, som blev följden av att de s.k. krodikena togs upp vid sekelskiftet och som gjorde att ny odlingsmark blev lättillgänglig, kan vara en bidragande orsak till den omtalade rikedom. Det var ju ändå i naturahushållningens tid och det viktigaste var att ha tillgång till foder för husdjuren och spannmål för tunnbrödsbakningen.

Vid storskiftet, som genomfördes under 1800-talets lopp, avsattes visst markområde för gemensamma behov i samtliga byar, så ock i Bodarna. På dessa skogsundantag fick till att börja med alla delägare fritt hugga ved och timmer till husbehov. Så småningom kom man underfund med att detta ledde till skövling och att till slut endast skräpskog återstod. Detta ledde till att man satte undantaget under gemensam förvaltning och en styrelse valdes. De första åren gjordes frivilliga röjningsarbeten och så småningom började det bli några kronor i kassan främst genom vedförsäljning till kyrkan och skolan men även till någon enskild person. Vid försäljning till kyrka och skola var det auktion, och den som bjöd det lägsta priset fick leveransen.

Bystämmorna var talrika och de ärenden som behandlades av mångskiftande karaktär. En intressant stämma enligt gamla protokoll var när byn skulle köpa brandspruta och bygga spruthus. Detta var år 1911 och brandsprutan kostade 300 kronor. I byns gemensamma kassa fanns 150 kronor och man beslöt då att taxera ut dels 150 kronor till spruta, dels hyvla spåntat virke till ytterväggarna. Det övriga virket skulle man få i gårdarna och dessutom beräknad lön till Nils Sarén, som valdes att bygga huset. Enligt räkenskaperna hade han 3 kronor per dag och han skall ha byggt huset på 6 dagar.

Så långt hade man varit helt enig, men när det gällde spruthusets placering blev det hela 3 bystämmor, innan man kom till resultat. Förslagen var många och avslagen likaså. Ibland ansågs den föreslagna platsen som bl.a. Lerdikan ej vara passande, då läget bedömdes som ej tillräckligt centralt och på andra ställen kunde skälet till avslag vara att det ansågs göra alltför stort intrång på åker och äng. Diskussionens vågor gick höga och till sist kom Skräddar Jöns Jönsson med förslag om att huset skulle få byggas på hans mark norr om stugan vid det stora stenröset. Detta blev också stämmans beslut och där står huset fortfarande men numera något skamfilat. Kanske bör vi hjälpas åt att snygga upp det. Den omtalade sprutan finns också kvar).

Bystämmorna var mycket välbesökta långt fram i tiden enligt protokollen. Det var avkastningen från de omtalade skogsundantagen, som skulle bekosta vägunderhåll m.m. och detta gick bra innan bilen kom, men sedan blev det mer bekymmersamt. Så kom då laga skiftet och det medförde en lång paus i arbetet. Man umgicks och diskuterade ej längre de gemensamma angelägenheterna på samma

sätt som tidigare och man visste att byundantagens tid, som varit en sammanhållande länk i umgänget, skulle försvinna. Det var då som någon föreslog, att man skulle välja en styrelse, som skulle handha vissa ärenden, som var av intresse för byborna.

Vid det sista sammanträdet, som också var slutredovisning för Bodarnas undantag, valdes en bystyrelse och den kassabehållning, som fanns kvar, överläts då också.

Sammanträdet hölls hos Kristina Kerstis och efteråt var det avslutningsfest, där hela byn slöt upp.

Den nya styrelsen, som också kan betecknas som generationsväxling, har — tycker vi i Bodarna — förvaltats sitt pund väl. Man har anlagt en båthamn, byggt en väg utefter stranden, satt upp en s.k. slogbod och så snart byggnadstillstånd erhålles skall ett magasin uppföras. Nu skall ingen förledas att tro att den överlämnade kassabehållningen har räckt till allt detta — nej, anslag från Siljans regleringsfond samt överskott på vissa arrangemang och sist men inte minst frivilligt arbete och initiativförmåga har sammantaget gett fint resultat.

Vad är det då utöver ovannämnda som kan tillskrivas det positiva i att ha en bystyrelse? Jo, byborna samlas och trivs tillsammans åtminstone två gånger per år. Det inträffar i början av maj, då alla hjälps åt att städa utmed vägkanter och vid sjöstranden och efter avslutat arbete bjuds det på kaffe med smörgås.

Ett par månader senare samlas några kvinnor i någon av byns bagarstugor och ställer till med stort tunnbrödsbak inför högsommarens festlighet. Festen tar sin början en eftermiddag i augusti med lekar för barn och vuxna och naturstig med frågor och priser. Potatisgrytan hålls under tiden kokande och sillen ligger färdig att stekas över öppen glöd. Det är en glad och trivsamt stämning runt de dukade långborden och efter denna delikata spis dansas det till dragspelstoner på lövad bana tills solen går upp över Siljans vatten.

Det dagliga livet levs nog inte annorlunda i Bodarna än i övriga byar, men bystyrelsen har utan tvivel medverkat till att hålla det intresse för gemensamma angelägenheter, som förr sammanförde byinvånarna, vid liv. Vi har därigenom också lyckats bevara något av den gemenskap, som präglade livet förr i tiden och som tyvärr går alltmer förlorad i vår stressade tid.